

Plan van aanpak

Pilot Mediation Innovatiewet strafvordering

Ketenbreed

Datum	30-7-2021
Status	<i>Definitief</i>

Colofon

Afzendgegevens	Werkgroep pilot Mediation Innovatiewet strafvordering
Projectnaam	Pilot Mediation Innovatiewet strafvordering
Auteurs	Werkgroep pilot Mediation Innovatiewet strafvordering

OM:

- (...)
- (...)
- (...)

Rechtspraak:

- (...)
- (...)
- (...)

Hill:

- (...)

Politie:

- (...)

Inhoudsopgave

Colofon	1
1	Inleiding 3
1.1	Versie geschiedenis 3
1.2	Verspreiding3
2	Aanleiding 4
2.1	Doel van het document 4
2.2	De Innovatiewet Strafvordering 4
3	Projectkader 6
3.1	Doelstellingen pilot Mediation Innovatiewet strafvordering 6
3.1.1	Algemene doelstellingen 6
3.1.2	Specifieke doelstellingen 6
3.2	Scope en afbakening 7
3.2.1	Wetsartikelen 7
3.2.2	Nieuwe opties 7
3.2.3	Beproeving in adolescenten- en jeugdzaken 8
3.2.4	Beproeving in verkeerszaken 11
3.3	Relaties met andere projecten 11
3.4	Afhankelijkheden 12
3.5	Aannames 12
3.6	Risico's13
4	Organisatie 14
4.1	Opdrachtgeverschap 14
4.2	Landelijke projectorganisatie?14
4.3	Lokale projectorganisatie 14
4.4	Locaties 14
4.5	Rol WODC 14
5	Aanpak 15
5.1	Fasering 15
5.2	Vorbereidingsfase 15
5.3	Uitvoeringsfase 16
5.4	Evaluatie en afrondende fase 16
6	Communicatie 19
7	Financiën 20
7.1	Pilotkosten 20
7.2	Extra kosten inzet mediationbureaus en mediation 20

1 Inleiding

1.1 Versie geschiedenis

Versiedatum	Veranderingen	Markering/wijzigingen
0.1	Eerste opzet 5 januari 2021	(...)
0.2	Toegevoegd 1 ^e planopzet 24 maart 2021 voor pilotdeel Adolescenten/Jeugd door (...) en Landelijk MiS team (gedeeld met AEF)	(...)/Landelijk MiS team/(...)
	Toegevoegd 1e planopzet 26 maart 2021 Verkeersmisdrijven in ZWB door (...)	(...)/(...)
0.3	Aanvullingen	(...)/ (...)
0.4	Kosten MB en strafmediators toegevoegd	(...)
	Evaluatieparagraaf aangepast naar definitieve stukken AEF	(...)
23 juni 2021	Actualisatie plan en Verwerking PLO besluitvorming AEF	(...), (...) en (...)
27 juli 2021	Enkele passages aangepast conform tekst andere pilots Financiële paragraaf ingekort en verduidelijkt Locatie pilot '12-23' toegevoegd	(...)

1.2 Verspreiding

Naam	Functie	Datum	Versie
(...), (...) en (...)	Rechtspraak	5 januari 2021	0.1
(...), (...)		26 maart 2021	0.2
- (...), (...), (...) - (...) -(...), (...), (...), (...) - (...)	- OM - Politie - Rechtspraak	28 maart 2021	0.3
(...)		20 mei 2021	0.3
(...)		30 juli 2021	1.1

2 Aanleiding

2.1 Doel van het document

In dit document wordt op hoofdlijnen uitgewerkt hoe de pilot Mediation Innovatiewet strafvordering zal worden voorbereid en uitgevoerd, wat de doelstellingen zijn van de pilot en welke kosten ermee gemoeid zijn.

Dit document is opgesteld door een ketenbrede werkgroep bestaande uit medewerkers van de organisaties die deelnemen aan de pilot, te weten Rechtspraak, het Openbaar Ministerie en de politie.

De pilot Mediation Innovatie strafvordering bestaat feitelijk uit twee verschillende pilots, die nauw met elkaar samenhangen. Om die samenhang te bewaken is er voor gekozen ketenbreed één plan van aanpak op te stellen. De nadruk ligt daarbij op die zaken die relevant zijn voor de ketenprocessen en dus voor meerdere partners. De belangrijkste elementen uit de onderliggende projectplannen van de deelnemende organisaties zijn opgenomen in dit ketenbrede plan van aanpak. De detailinvulling vindt plaats in de projectplannen per pilot van de organisaties.

De basis voor dit document wordt gevormd door de zogenaamde Raad van State-versie van de Innovatiewet uit juli 2020 en door de afspraken die de betrokken ketenpartners inmiddels hebben gemaakt over de wijze waarop de pilot zal worden voorbereid en georganiseerd. De Tweede Kamer-versie van de Innovatiewet geeft geen aanleiding tot aanpassing van het plan van aanpak.

2.2 De Innovatiewet Strafvordering

Sinds 2014 worden in het kader van het programma modernisering Wetboek van Strafvordering de voorbereidingen getroffen voor een modernisering van het Wetboek van Strafvordering. Het bestaande wetboek is bijna honderd jaar oud en wordt gemoderniseerd.

Organisaties werkzaam in de strafrechtspraktijk hebben in hun advisering over de inhoud van het nieuwe Wetboek van Strafvordering aangegeven dat het nuttig zou zijn, om onderdelen van het nieuwe Wetboek van Strafvordering al voor inwerkingtreding van het wetboek in de praktijk te beproeven. Op deze wijze kan worden gezien of die onderdelen slagen in hun streven naar verbetering, of de ontworpen regeling aanpassing behoeft en wat de exacte uitvoeringsconsequenties zijn. Tevens kan worden beoordeeld of er flankerend beleid nodig is om de nieuwe regeling doeltreffend te doen zijn. De resultaten van deze proeven kunnen dan worden betrokken in de verdere voorbereiding van (de implementatie van) het nieuwe Wetboek van Strafvordering. Om dit te realiseren is de Innovatiewet opgesteld

De Innovatiewet maakt mogelijk dat in een aantal pilots ervaring wordt opgedaan met enkele voor de strafrechtspraktijk relevante onderwerpen, die - met uitzondering van de uitbreiding van de bevoegdheden van de hulpofficier van justitie - in het nieuwe Wetboek van Strafvordering zijn opgenomen.

Op basis van de Innovatiewet zullen de volgende pilots plaatsvinden:

1. Prejudiciële procedure bij de Hoge Raad (Eerste afdeling, artikel 553 t/m 555);
2. Vastleggen en kennisnemen van gegevens na inbeslagneming (Tweede afdeling, artikel 556 t/m 558);
3. Opnamen van beeld, geluid of beeld en geluid als onderdeel van de verslaglegging (Derde afdeling, artikel 559 t/m 569). Deze pilot valt uiteen in drie onderdelen: camerabeelden, opnamen van de terechtzitting en opnamen verdachtenverhoren door opsporingsambtenaren;
4. Toekennen enkele extra bevoegdheden aan de hulpofficier van justitie (Vierde afdeling, artikel 570) en
5. Mediation na aanvang van het onderzoek op de terechtzitting (Vijfde afdeling, artikel 571 t/m 574)

3 Projectkader

3.1 Doelstellingen pilot Mediation Innovatiewet strafvordering

3.1.1 Algemene doelstellingen

Binnen de Innovatiewet vinden op de bovengenoemde onderwerpen pilots plaats waarvoor algemene doelstellingen gelden.

De Innovatiewet noemt als algemene doelstellingen voor de pilots – en dus ook voor de pilots Mediation – te onderzoeken of:

- de wettelijke regeling volstaat, zoals opgenomen in de Innovatiewet;
- bijstellingen of aanvullingen nodig zijn;
- flankerende maatregelen nodig zijn en zo ja, welke, bijvoorbeeld in de zin van aanpassing van werkprocessen of aanvullende investeringen;
- er financiële uitvoeringsconsequenties van de nieuwe bepaling zijn en wat deze zijn.

3.1.2 Specifieke doelstellingen

Op waarden-niveau wordt het effect beoogd dat door - onder regie van de OvJ of rechter- vaker mediation aan te bieden in de strafzaak ruimte wordt geboden aan slachtoffers en verdachten om door actieve participatie bij te dragen aan herstel. Daardoor kan meer recht worden gedaan aan de belangen van het slachtoffer en krijgt de verdachte veelal meer inzicht in de gevolgen van zijn handelen (hetgeen gunstig werkt op de recidivekans). **Door de introductie van een wettelijke grondslag voor een nieuwe rechterlijke beslissing, namelijk de introductie van de (herstelbare) niet-ontvankelijkheid van het OM zal het mogelijk zijn om na een positieve uitkomst van de mediation, in bepaalde gevallen geen inhoudelijk vonnis te wijzen**, waardoor minder vaak juridische behandeling ter zitting nodig is. Door minder inhoudelijke behandelingen ex 348/350 Sv kan een juridische verharding op zitting worden voorkomen, die het herstel dat binnen een mediation is bereikt in de huidige praktijk soms naar de achtergrond verplaatst of zelfs teniet doet. Daardoor wordt het strafrecht meer ultimum remedium en wordt het strafrechtelijk systeem minder belast (minder appelen en minder executie, bv schadevergoedingsmaatregelen).

De nieuwe regeling in de Innovatie wet introduceert een wettelijke definitie en creëert een grondslag voor de nieuwe bevoegdheid voor de rechter om de zaak na aanvang van het onderzoek ter terechtzitting inhoudelijk niet verder in behandeling te nemen maar deze - op grond van de verwijzing naar mediation dan wel een positieve uitkomst van de mediation - door de (herstelbare) niet ontvankelijkheid van de officier van justitie in zijn vervolging uit te spreken.

De rechter die heeft geoordeeld dat de zaak voor mediation in aanmerking komt, kan ter terechtzitting:

- de vervolging reeds voor aanvang van de mediation doen eindigen door het uitspreken van de niet-ontvankelijkheid, of
- de zaak zelf naar mediation verwijzen en de uitkomst daarvan afwachten, waarna bij een positief resultaat van de mediation op een (openbare) terechtzitting door de rechter kan worden besloten dat in de zaak geen inhoudelijk (ex art. 350 e.v. Sv) vonnis meer nodig is (maar in plaats daarvan de niet ontvankelijkheid wordt uitgesproken)

- dit geldt ook in de gevallen waarin vóór aanvang van de terechtzitting door de officier van justitie al naar mediation is verwezen en deze tot een positieve uitkomst heeft geleid

Voor die zaken waarbij op zitting door de rechter wordt onderzocht of de zaak in aanmerking komt voor mediation, vindt dat onderzoek plaats door middel van een herstelgericht overleg tijdens de terechtzitting waarbij de rechter regie voert.

Met deze bepalingen wordt aldus de wetgever goed aangesloten op de reeds ontwikkelde praktijk van mediation in strafrecht. De bepalingen beogen voor de rechter en de OvJ voldoende houvast te bieden voor de bevordering van mediation (d.w.z. vaker hiernaar te verwijzen).

Uit de Memorie van Toelichting volgt dat de pilotprojecten mediation een exploratief karakter hebben. In ieder geval zal de evaluatie goed in kaart moeten brengen op welk moment en door wie zaken voor mediation in aanmerking zijn gebracht en welke beslissingen daarbij op de verschillende beslismomenten zijn genomen. Van belang is daarbij dat de argumenten die daartoe voor de officier van justitie of rechter redengevend waren, ook in kaart worden gebracht.

Afgesproken is om daarbij ook de modaliteit van de **einde zaak-verklaring** mee te nemen. Deze modaliteit is niet opgenomen in de Innovatiewet en zal om die reden niet daadwerkelijk kunnen worden toegepast in de pilotzaken. Wel zal de einde zaak-verklaring worden meegenomen in de evaluatie bij het in kaart brengen van de voor- en nadelen van de modaliteiten.

Uit de Memorie van Toelichting volgt verder dat het voor de hand ligt dat uit de pilotprojecten duidelijke aanwijzingen naar voren komen voor de definitieve regeling van mediation in het nieuwe Wetboek van Strafvordering. Vragen die kunnen worden beantwoord, zijn die of de regeling meer toegespitst moet worden op een enkele modaliteit, of wellicht aanvulling nodig is in de mogelijkheden van de rechter om gevolg te geven aan de resultaten van de mediation (de Rechtspraak denkt daarbij bijvoorbeeld aan de einde-zaakverklaring) en welke rol flankerend beleid kan spelen bij de bevordering van mediation in strafzaken.

Omdat de wettelijke regeling voor een niet-ontvankelijkheidsbeslissing op de grondslag van mediation tevens vereist dat de verdachte (of zijn raadsman) daarmee instemmen, dienen zij -evenals de betrokken slachtoffers of hun nabestaanden- in het onderzoek te worden betrokken.

3.2 Scope en afbakening

3.2.1 Wetsartikelen

Conform hetgeen in de wetsartikelen (artikel 571 tot en met 574 van de Innovatiewet strafvordering) is beschreven wordt een beproeving gedaan met de mogelijkheid om de nieuwe (herstelbare) niet-ontvankelijkheidsverklaring van het Openbaar Ministerie toe te passen, te onderzoeken wat een einde-zaakverklaring in bepaalde gevallen had kunnen betekenen en te bezien wat de meerwaarde is van rechterlijke betrokkenheid bij mediation.

3.2.2 Nieuwe opties

De Innovatiewet geeft drie nieuwe opties; één als de OvJ voor aanvang van de zitting heeft verwezen naar mediation, deze geslaagd is en deze uitkomst ter zitting wordt besproken en gewogen (hieronder onder A) en twee nieuwe opties in geval vanaf de zitting naar mediation wordt verwezen (hieronder onder B).

A:

De zaak wordt behandeld op zitting, waarbij een mediation is aangevangen voordat het onderzoek ter terechtzitting begon en tot een positieve uitkomst heeft geleid. De OvJ is de verwijzer. Er is sprake van een door de OvJ voor aanvang van de terechtzitting naar verwezen mediation zaak, die tot een positieve uitkomst heeft geleid.

Er zijn nu twee beslissingen mogelijk:

A1 (huidige praktijk):

de rechter bespreekt ter terechtzitting de uitkomst van de geslaagde mediation (overeenkomst) en houdt hiermee rekening bij de oplegging van een straf of maatregel (51h Sv).

A2 (nieuw art. 573 lid 3):

de rechter kan bij een positieve uitkomst van de mediation, als de rechter vindt dat de zaak zonder verdere inhoudelijke behandeling kan worden beëindigd, de OvJ (herstelbaar) NO verklaren. Dit kan alleen als het OM of de verdachte niet om inhoudelijke voortzetting verzoekt.

B:

De rechter onderzoekt tijdens het onderzoek ter terechtzitting of de zaak in aanmerking komt voor mediation.

Er zijn nu drie beslissingen mogelijk:

B1 (nieuw art 572 lid 3 onder a):

indien de rechter van oordeel is dat de zaak in aanmerking komt voor mediation, verklaart de rechter de OvJ (herstelbaar) NO. Een mediationtraject wordt vervolgens beproefd, waarbij de OvJ de verwijzer is. De uitkomst van de mediation wordt teruggekoppeld aan de OvJ die vervolgens over de zaak beslist

B2 (huidige praktijk):

de rechter is verwijzer naar mediation en houdt het onderzoek ter terechtzitting aan in afwachting van de uitkomst van de mediation. Als de mediation geslaagd is (overeenkomst) houdt de rechter hiermee rekening bij de oplegging van een straf of maatregel (51h Sv)

B3 (nieuw art 572 lid 3 onder b):

de rechter is verwijzer naar mediation en houdt het onderzoek ter terechtzitting aan in afwachting van de uitkomst van de mediation. Op grond van art. 573 lid 2 (nieuw) kan de rechter bij een positieve uitkomst, als de rechter vindt dat de zaak zonder verdere inhoudelijke behandeling kan worden beëindigd, de OvJ (herstelbaar) NO verklaren. Dit kan alleen als het OM en/of de verdachte niet om inhoudelijke voortzetting verzoeken.

3.2.3 *Beproeving in adolescenten- en jeugdzaken*

Uitgaande van bovengenoemd kader, richt dit plan van aanpak zich op het beproeven van de nieuwe mogelijkheden in de strafzaken tegen jeugdige verdachten tot en met 23 jaar. Eén en ander in het arrondissementparket Oost Nederland en de rechtbanken Gelderland en Overijssel. Dit sluit aan bij de medio 2020 in het Jeugdketenoverleg Mediation in Strafzaken uitgesproken ambitie om in

alle zaken zo mogelijk herstelrecht (in de vorm van mediation in strafzaken als de bij beleidskader aangewezen voorliggende voorziening in een lopende strafzaak) aan te bieden.

Wat gaan we doen:

In de vervolgingsfase

1. In alle zaken met verdachten in de leeftijd 12-23 jaar (ten tijde van de pleegdatum) waar sprake is van een in beginsel bewijsbare zaak en een verdachte die verantwoordelijkheid neemt voor wat er is gebeurd en waarbij een slachtoffer is betrokken, wordt mediation **standaard overwogen** wanneer de beoordeling leidt tot de beslissing om te dagvaarden en mediation passend is. Dit wordt geregistreerd.
Bij preventieven wordt dit benoemd en beoordeeld bij de voorgeleiding door de OvJ.
Bij niet-preventieven wordt dit beoordeeld door de beoordelaar van het OM.
2. In een nader te definiëren zaakstroom (gedacht wordt aan alle incidenten met een (steek)wapen), waarin sprake is van een verdachte die verantwoordelijkheid neemt voor wat er is gebeurd en een slachtoffer met een herstelbehoefte, wordt mediation **standaard aangeboden** door de beoordelaar (tenzij er sprake is van een contra-indicatie, zoals bepaalde stoornissen).

In de berechttingsfase

3. In alle zaken met verdachten in de leeftijd 12-23 jaar (ten tijde van de pleegdatum) waar het onderzoek ter terechtzitting is aangevangen, wordt door de rechtbank (Kinderrechter, politierechter, MK en MK jeugd) ambtshalve of naar aanleiding van een verzoek van betrokkenen of op aangeven van een strafketenpartner als de Raad voor de Kinderbescherming of de (jeugd)reclassering, gezien of mediation is aangeboden en zo niet, of daartoe alsnog mogelijkheid bestaat.

Zitting

In geval van de A2 situatie dat de uitkomst van de mediation bekend is voorafgaand aan de zitting, zal door middel van een korte schriftelijke ronde voorafgaand aan de zitting geïnventariseerd worden wat de standpunten zijn van OM en de verdachte met betrekking tot een eventuele Niet-Ontvankelijkheid ex 573 lid 2.

In geval de B3 situatie dat de mediation is verwezen vanaf zitting en besloten is tot aanhouding van de zaak, zal voorafgaand aan de nieuwe zitting eveneens een korte schriftelijke ronde worden gehouden.

In zowel de A2 als B3 situatie worden de standpunten besproken op de (openbare) terechtzitting. De inventarisatie maakt het mogelijk om zo efficiënt mogelijk met de zittingscapaciteit om te gaan.

Hoe wordt het aanbod tot mediation gedaan?

Op de reeds bestaande en gebruikelijke wijze. Dat wil zeggen de verwijzer (dat is de officier van justitie of de rechter) bespreekt (zelf dan wel via anderen bijvoorbeeld de dossiervormer bij de politie of -in geval van een rechterlijke verwijzing door tussenkomst van het mediationbureau) alvorens te verwijzen de mogelijkheid tot mediation met de verdachte en vervolgens, voor zover mogelijk, ook met het slachtoffer. Gesprekken met slachtoffers in de preventieenstream worden gedaan door de slachtoffercoördinator, bij de niet-preventieven geldt dat de reguliere praktijk van het betreffende parket kan worden gevolgd. Deze gesprekken kunnen ook -en in ieder geval bij een rechterlijke verwijzing- worden gevoerd door de mediationfunctionaris van het mediationbureau¹.

Deelname aan mediation is vrijwillig, vertrouwelijk en kosteloos en vindt plaats onder leiding van twee ervaren, geselecteerde en getrainde strafmediators in een veilige omgeving, meestal de mediationkamer van het gerechtshuis.

De verwijzer meldt de zaak, als zowel verdachte als slachtoffer daarmee instemmen, eenvoudig aan door middel van het gebruikelijke aanmeldformulier bij het mediationbureau van de rechtbank.

Hoe verloopt het mediationtraject?

Nadat de officier van justitie of de rechter de zaak heeft aangemeld bij het mediationbureau van de rechtbank, onderzoekt het mediationbureau verder of een mediation kan worden opgestart. Daarbij wordt goede, neutrale en onpartijdige voorlichting geborgd en commitment bij de betrokkenen (verdachte en slachtoffer) gecheckt door de mediationbureaufunctionaris in een uitgebreid telefonisch gesprek.

Als de mediation start, is dat kosteloos voor partijen en vindt deze plaats onder leiding van twee ervaren mediators in strafzaken, die door het mediationbureau aan de zaak worden gekoppeld. De mediation begint met een intake met verdachte en vervolgens een aparte intake met het slachtoffer. Beide partijen tekenen bij aanvang een startovereenkomst waarbij geheimhouding wordt afgesproken van hetgeen in de mediation wordt besproken. Vervolgens vindt meestal kort daarna een gezamenlijk gesprek plaats.

Indien de mediation leidt tot overeenstemming en afspraken en partijen het erover eens zijn dat deze aan de verwijzer (officier van justitie of rechter) kunnen worden teruggekoppeld, worden deze vastgelegd in een slotovereenkomst die aan de verwijzer wordt toegezonden binnen het afgesproken tijdsbestek, welke door het mediationbureau wordt bewaakt. Deze overeenkomst wordt toegevoegd aan de stukken van het strafdossier.

De doorlooptijd tussen verwijzing en terugkoppeling aan de verwijzer bedraagt maximaal zes weken, waardoor de rechter in de B2/ B3 situatie een aanhouding voor bepaalde tijd (ABT) kan doorplannen/aanzeggen.

3.2.4 *Beproeving in verkeerszaken*

Het nieuwe instrument van (herstelbare) niet-ontvankelijkheid verklaring van het OM zal ook worden beproefd in verkeerszaken met een ernstige afloop in het arrondissement Zeeland-West-Brabant. Meer specifiek betreft het art. 5 WVV-zaken met ernstig letsel en art. 6 WVV-zaken. Voor deze zaken geldt dat de mogelijkheid van mediation zal worden bevorderd om zo bij te dragen aan herstel en aan leedverzachting.

Wat we gaan doen:

In de vervolgingsfase

In alle art. 5 WVV-zaken met ernstig letsel en in alle 6 WVV-zaken waarbij er sprake is van een verdachte die verantwoordelijkheid neemt voor wat er is gebeurd, zal mediation **standaard worden aangeboden** door de beoordelaar (tenzij er sprake is van een contra-indicatie zoals bijvoorbeeld verslavingsproblematiek bij de veroorzaker van het verkeersdelict). Om de kans op acceptatie van het aanbod van mediation te vergroten, zullen - voorafgaand aan het beoordelingsmoment op het parket - zowel de verdachte als het slachtoffer/ de nabestaanden op meerdere momenten gedurende de vervolgingsfase over (de mogelijkheid van) mediation worden geïnformeerd.

In de berechttingsfase

In alle art. 5 WVV-zaken met ernstig letsel en in alle 6 WVV-zaken waarbij het onderzoek ter terechtzitting is aangevangen, zal door de rechter ambtshalve worden verkend of de zaak (alsnog) in aanmerking komt voor mediation.

Om deze doelstelling te realiseren is het belangrijk dat de 'verzachting' die is bereikt met mediation niet teniet gedaan wordt op de rechtszitting. Tegelijkertijd vragen juist verkeersdelicten, die zich voordoen in het publieke domein en waarbij er vaak veel publieke belangstelling is, juist om behandeling in de openbaarheid op een voor het publiek toegankelijke zitting.

De Innovatiewet strafvordering, en dan meer specifiek de pilot mediation, kan het gebruik van mediation bevorderen en maakt het mogelijk om na een geslaagde mediation op niet verhardende wijze via een openbare zitting recht te doen aan het principe van transparante rechtspraak.

Zitting

Voor de zitting geldt de facto hetzelfde als hierover is vermeld bij jeugdzaken. Ook hier zal in het geval van de A2-situatie waarbij de uitkomst van de mediation bekend is voorafgaand aan de zitting, door middel van een korte schriftelijke ronde geïnventariseerd worden wat de standpunten zijn van OM en de verdachte met betrekking tot een eventuele Niet-Ontvankelijkheid ex 573 lid 2.

In geval de B3 situatie dat de mediation is verwezen vanaf zitting en besloten is tot aanhouding van de zaak, zal voorafgaand aan de nieuwe zitting eveneens een korte schriftelijke ronde worden gehouden.

De standpunten (evenals de slotovereenkomst) zullen in ieder geval worden behandeld op de zitting.

3.3 **Relaties met andere projecten**

Andere Aanpak Verkeersmisdrijven Zeeland-West-Brabant

De beproeving van het instrument van (herstelbare) niet-ontvankelijkheid verklaring van het OM in ernstige verkeerszaken in het arrondissement maakt onderdeel uit van een meer omvattend project in het arrondissement Zeeland-West-Brabant. Dit

project betreft een gezamenlijk initiatief van het OM in ZWB, de Rechtspraak in ZWB, de politie in ZWB, de Landelijk Coördinator mediation in strafzaken en HiIL. Ook zijn enkele advocaten bij dit project aangesloten alsmede de slachtoffercoördinator van het OM.

Kort gezegd heeft dit project tot doel om zo veel mogelijk het leed dat met ernstige verkeersdelicten gemoeid gaat te verminderen. Meer concreet heeft het project tot doel:

1. De snelheid in het strafrechtelijke proces te bevorderen;
2. De mogelijkheden van herstel (mediation) te vergroten;
3. Maatregelen te nemen om herhaling te voorkomen;
4. Transparantie van rechtspraak te bevorderen;
5. Publieke betrokkenheid te vergroten.

Met name met betrekking tot doelstelling 2 en 4 is er sprake van (positieve) interferentie tussen het project 'Andere Aanpak Verkeersmisdrijven' (AAV) en de pilot Mediation in het kader van de Innovatiewet Strafvordering.

Ad. 2 Bevorderen van de mogelijkheden tot herstel (mediation). In het AAV-project zal de mogelijkheid van mediation worden bevorderd aangezien dit bijdraagt aan de doelstelling van het project om bij te dragen aan herstel en leedverzachting. Daarmee is het project ondersteunend aan de pilot in het kader van de Innovatiewet die immers ook beoogt dat vaker wordt verwezen naar mediation.

Ad. 4. Transparantie van rechtspraak. Juist verkeersdelicten, die zich voordoen in het publieke domein en waarbij er vaak veel publieke belangstelling is, hebben belang bij een openbare zitting. Belangrijk is dat tijdens de zitting, de 'verzachting' die is bereikt is met mediation niet teniet wordt gedaan. De Innovatiewet creëert de mogelijkheid dat de zaak op zitting niet meer inhoudelijk behandeld hoeft te worden en 350 e.v. Sv dus niet aan de orde hoeven te komen. Zo draagt de Innovatiewet bij aan het voorkomen van verharding na een geslaagde mediation terwijl tegelijkertijd wel recht kan worden gedaan aan het principe van transparante rechtspraak.

3.4 Afhankelijkheden

- Juridisch

Deze ontwikkelopgave waarin de mogelijkheden die de nieuwe wettekst van het Wetboek van Strafvordering biedt worden beproefd heeft haar kaders meegekregen in de Innovatiewet. Hierin wordt de juridische ruimte beschreven voor de pilotprojecten, waaraan de varianten die beproefd worden, moeten voldoen. Ook de termijn waarbinnen de afwijkingen op de huidige regeling van mediation kunnen plaatsvinden is in de Innovatiewet vastgelegd: gedurende twee jaar vanaf de startdatum. De definitieve wettekst dient minimaal een half jaar voor de start van de pilotprojecten beschikbaar te zijn. En daarmee ook voldoende afstemming binnen de strafrechtketen over de reikwijdte van deze juridische kaders.

3.5 Aannames

- Innovatiewet is tijdig in werking getreden
- WODC onderzoek: benodigde gegevens zijn beschikbaar
- Voldoende zaken komen in aanmerking voor mediation en zijn ter beoordeling aan de rechter voorgelegd.

3.6 Risico's

	Omschrijving risico	Impact Groot, middel, klein	Kans Groot, middel, klein	Beheersmaatregel
1	Het WODC kan niet toe met de regulier beschikbare data die uit de systemen geleverd kunnen worden.	Middel	Klein	Tijdig bij het WODC aangeven en afstemmen over de benodigde data. Wanneer kwantitatieve gegevens niet voldoende beschikbaar zijn, kan worden overgegaan tot kwalitatief onderzoek.
2	Er zijn onvoldoende financiële middelen beschikbaar om de pilot voor te bereiden en uit te voeren	Groot	Middel	Tijdig het projectplan en de begroting indienen
3	Mediationbureau kan extra aanmeldingen niet behappen	Middel	Middel	Tijdig het mediationbureau op sterkte brengen / bijstand door ander mediationbureau organiseren
4	Er zijn onvoldoende middelen beschikbaar om de extra toeloop van mediationzaken bij de mediationbureaus te kunnen bekostigen	Klein	middel	Extra middelen realiseren samen met de betreffende beleidsdirecties in voorbereidingstraject JenV begroting
5	Er staat niet op tijd een slagvaardig projectteam klaar dat de voorbereiding adequaat op pakt.	Middel	Middel	Tijdig een (slagvaardig) projectteam formeren.

4 Organisatie

4.1 **Opdrachtgeverschap**

Het BKB+ is als verantwoordelijk opdrachtgever voor de feitelijke implementatie van het Wetboek van strafvordering ook formeel opdrachtgever voor de pilots. Omdat het BKB+ slechts enkele malen per jaar bijeenkomt en op hoofdlijnen zal sturen is het PLO gemandateerd opdrachtgever. Alle betrokken organisaties zijn in het PLO vertegenwoordigd door middel van een projectleider Modernisering strafvordering die in de eigen organisatie belast is met het gehele project van Modernisering van strafvordering.

Het BKB+ heeft een portefeuillehouder aangewezen voor de pilots, die het PLO met raad en daad zal bijstaan in zijn rol van gemandateerd opdrachtgever.

4.2 **Landelijke projectorganisatie?**

Bij de pilot Mediation Innovatiewet strafvordering zijn de Rechtspraak, het Openbaar Ministerie en de politie betrokken.

De organisaties hebben een werkgroep ingericht voor de voorbereiding van de pilot. De werkgroep bespreekt de voortgang van de (voorbereiding van de) pilot en draagt, via de projectleiders Modernisering van de eigen organisaties, zorg voor rapportage aan de gemandateerd opdrachtgever, het Projectleidersoverleg (PLO). Zo nodig zal bij afwijkingen op dit plan tussentijds aan de gemandateerd opdrachtgever worden gerapporteerd.

4.3 **Lokale projectorganisatie**

De Rechtspraak en het OM zullen voor de twee pilots twee lokale projectteams inrichten. Deze teams zijn verantwoordelijk voor de daadwerkelijke uitvoering van de pilot en de monitoring van de voortgang. De lokale projectteams zorgen ervoor dat ze met elkaar afstemmen. Daarnaast zal afstemming worden gezocht met de lokale advocatuur. De landelijke werkgroep faciliteert o.a. in ondersteunende middelen en het creëren van randvoorwaarden. De voortgang zal periodiek worden gerapporteerd aan de landelijke werkgroep.

4.4 **Locaties**

De pilot verkeerszaken zal plaatsvinden in arrondissement Zeeland-West-Brabant en de pilot 12-23 bij het arrondissementsparket Oost-Nederland en de rechtbanken Gelderland en Overijssel

4.5 **Rol WODC**

Het WODC is opdrachtgever van het evaluatieonderzoek, dat gedurende de looptijd van de pilots zal plaatsvinden.

De evaluatie levert de inzichten als genoemd onder de algemene en specifieke doelstellingen. Op basis van deze inzichten kunnen betrokken organisaties een keuze maken over de wenselijkheid van voortzetting (eventueel op aangepaste wijze in praktische, beleidsmatige of wet- en of regelgevende zin).

Daarnaast hebben onderzoekers van AEF in opdracht van het WODC onderzoek gedaan naar de benodigde indicatoren ten behoeve van de evaluatie, in overleg met de pilotwerkgroepen. Deze indicatoren zijn in dit plan van aanpak verwerkt. Ook zal AEF de nulmeting uitvoeren.

5 Aanpak

In dit hoofdstuk wordt de fasering, de resultaten en de planning beschreven die door de landelijke projectorganisatie is opgesteld.

De pilot heeft een looptijd van maximaal twee jaar en zal naar verwachting starten in februari 2022. Gedurende de looptijd van de pilot zal het WODC een evaluatieonderzoek doen.

5.1 Fasering

Ten behoeve van de pilot onderkennen we deze fases:

Planning van de pilot:

	<i>Fase</i>	<i>Periode</i>
	<i>Voorbereiding</i>	2021
	<i>Voorbereiding evaluatie AEF</i>	Q1, Q2 2021
	<i>Ketenbreed plan van aanpak gereed</i>	Q2 2021
	<i>Opzetten projectorganisatie</i>	Q3 en Q4 2021
	<i>Uitvoering</i>	Vanaf Q1 2022
	<i>Evaluatie en afronding</i>	2023
	<i>Monitoring</i>	Gedurende hele looptijd pilot

Planning van de Innovatiewet:

	<i>Fase</i>	<i>Periode</i>
	<i>Innovatiewet naar de Raad van State</i>	Q2 2020
	<i>Advies Raad ontvangen en verwerken</i>	Q4 2020, Q1 2021
	<i>Behandeling door Tweede en Eerste Kamer</i>	Q3 en Q4 (?) 2022

5.2 Voorbereidingsfase

De voorbereidingsfase is in 2020 gestart en loopt door tot de start van de pilot en hier vinden de volgende onderwerpen/activiteiten plaats:

Onderwerpen	Toelichting	Planning
Werkprocessen	- Uitwerken van de vernieuwde operationele werkprocessen per organisatie - Uitwerken van het nieuwe (ketenbrede) proces	
IV/ICT	- In kaart brengen van voor pilot benodigde IV/ICT voorzieningen	
Evaluatie	- Voorbereiden van de evaluatie. Afstemming (door AEF) met WODC over opzet van de evaluatie van de pilots en wat daarvoor nodig is (formulering onderzoeksvragen,	

	wijze van monitoring en verdeling van werkzaamheden/ verantwoordelijkheden) - In samenspraak met de deelnemende partijen vaststellen van indicatoren - Uitvoeren nulmeting door AEF	
Lokale projectorganisatie	- Locaties voor pilots - Inrichten lokale projectteams	
Personeel	- Capaciteitsinzet voor lokale projectteams	
Communicatie	- Opzetten van interne en externe communicatieplannen	

5.3 Uitvoeringsfase

Nader in te vullen.

5.4 Evaluatie en afrondende fase

Onderwerpen	Toelichting	Planning
Overdracht	- Overdrachts-documentatie - Afsluitende bijeenkomst - Communicatie	
Werkprocessen	- Maatregelen om de werkwijze van de pilot al dan niet voort te zetten	
Evaluatie	-	
Lokale projectorganisatie	- Opheffing (lokale) projectteams - Begroting	

De werkzaamheden in het kader van de voorbereiding van de evaluatie, die Andersson, Elffers en Felix (AEF) heeft verricht, zijn in de eerste week van april met de begeleidingscommissie van het WODC besproken.

Omdat de pilot een exploratief karakter heeft zal de pilot en daarmee evaluatie de verschillende modaliteiten van mediation in kaart moeten brengen met het oog gericht op de voor- en nadelen van die modaliteiten. Om te onderzoeken of de nieuwe afdoeningsmogelijkheid iets toevoegt aan de huidige afdoeningsmodaliteiten, is het vooral van belang te onderzoeken hoe vaak en waarom de strafrechter van deze nieuwe bevoegdheid gebruik zal gaan maken naast de afdoening in samenhang met mediation door de officier van justitie. Daarnaast wordt veel belang gehecht aan de ervaring van professionals, slachtoffers en verdachten met de nieuwe modaliteit aangezien alleen een NO kan worden opgelegd als naast de strafrechter ook de OvJ en de (raadsman van de) verdachte daarmee instemmen

In deze voorbereiding zijn een aantal evaluatiecriteria ofwel indicatoren geformuleerd die hiervoor reeds zijn genoemd onder 3.1. De operationalisering van de specifieke evaluatiecriteria/indicatoren in de evaluatie ziet er daarmee als volgt

uit, waarbij de indicatoren 1, 2, 4, 5 en 6 met het oog op de evaluatie als 'need to have' worden beschouwd:

Indicator	Operationalisering	Evaluatie	Toelichting
1. Gebruik optie A (mediation voor aanvang van het onderzoek terechtzitting)	Aantal keren in de pilot dat door de strafrechter niet-ontvankelijkheid wordt uitgesproken als mediation is gestart voorafgaand aan onderzoek ter terechtzitting	Registratie van alle zaken die meedoen in de pilot en registratie van de gekozen afdoeningsmogelijkheid	Om te onderzoeken of de nieuwe afdoeningsmogelijkheid iets toevoegt aan de huidige afdoeningsmodaliteiten, is het allereerst van belang te onderzoeken hoe vaak en waarom de strafrechter van deze nieuwe bevoegdheid gebruik zal gaan maken.
2. Gebruik optie B (mediation tijdens het onderzoek ter terechtzitting)	Aantal keren in de pilot dat door de strafrechter niet-ontvankelijkheid wordt uitgesproken als mediation wordt gestart gedurende het onderzoek ter terechtzitting	Registratie van alle zaken die meedoen in de pilot en registratie van de gekozen afdoeningsmogelijkheid	Om te onderzoeken of de nieuwe afdoeningsmogelijkheid iets toevoegt aan de huidige afdoeningsmodaliteiten, is het allereerst van belang te onderzoeken hoe vaak en waarom de strafrechter van deze nieuwe bevoegdheid gebruik zal gaan maken.
3. Werklast a. OM b. Rechtspraak c. Mediationbureaus	a. P * Q die OM besteedt aan afdoen zaak na NO-verklaring b. P * Q die Rechtspraak besteedt aan extra zittingen. c. P * Q die mediationbureaus besteden aan doorverwezen zaken	Meten tijd die het OM en rechtspraak nu kwijt zijn aan het aanmelden van zaken voor mediation, het op de uitkomst wachten en beoordelen van het gewicht en effect dat deze uitkomst heeft bij de straftoemeting/afdoening	De verwachting is dat vooral bij de mediationbureaus de werklast zal toenemen omdat de strafrechter vaker naar mediation zal verwijzen. In de evaluatie nemen we ook mee wat de nieuwe afdoeningsmodaliteit doet met de werklast van het OM en de Rechtspraak. Hiervoor moet ook worden bijgehouden welke extra werkzaamheden Rechtspraak/OM/Mediationbureau krijgen door hanteren van nieuwe afdoeningsmodaliteit.
4. Doelmatigheid (appel)	Mate waarin appel wordt ingesteld a. Tegen NO-beslissingen b. Tegen inhoudelijke vonnissen c. Tegen beslissingen op de vordering benadeelde partij en het opleggen van schadevergoedingsmaatregel	Registratie van aantal zaken waarin appel wordt ingesteld vergelijken met een andere zaken uit de zaakstroom van de pilot waarin geen mediation plaatsvindt	De verwachting is dat er niet snel appel zal worden ingesteld tegen de niet-ontvankelijkheidsverklaring van de OvJ door de rechter, omdat het OM en de verdediging hier op zitting reeds mee hebben ingestemd. Verder is de verwachting dat het totaal aantal appel zal afnemen omdat er minder inhoudelijke vonnissen worden gewezen als de NO-verklaring is uitgesproken.

5. Waardering professionals	Mate waarin de betrokken professionals de extra modaliteit als een waardevolle toevoeging ervaren.	Kwalitatieve interviews met zowel strafrechters als officieren van justitie	Door de werkgroepleden is aangegeven dat ook van belang wordt geacht hoe de betrokken professionals de extra modaliteit ervaren. Juist omdat de verdachte en het slachtoffer slechts eenmaal te maken krijgen met de extra modaliteit, terwijl de professionals die meedoen in de pilot zich kunnen baseren op meerdere ervaringen. Hierbij moet ook de wijze waarop proces is ingericht, worden meegenomen
6. Ervaring procesdeelnemers	Ervaringen van zowel slachtoffer als verdachte met de pilot	Kwalitatieve gesprekken of kwantitatieve vragenlijsten aan betrokken slachtoffers en verdachten	Gedacht kan worden aan de procespartijen: -zich meer eigenaar van hun eigen proces voelen -zich in hun kracht gezet voelen-zich eerlijk en rechtvaardig behandeld voelen -de relatie als minder verhard ervaren
7. Bruikbaarheid dossier Politie	% zaken die naar mediation zijn geleid waar achteraf gezien het onderzoeksdossier geen betekenis heeft gehad. Het moment tijdens het proces (van incident tot aan eindbeslissing) dat duidelijk werd dat de zaak niet inhoudelijk behandeld zou gaan worden (en dus het dossier niet gebruikt zou gaan worden)	Voor de zaken die ofwel voor een zitting al eindigen (met een sepot van het OM), of wel op zitting zijn geweest waar de rechter een niet-ontvankelijkheid heeft uitgesproken vanwege een geslaagde mediation, moet door rechter en/of OM (afhankelijk van optie A/B) het moment worden geregistreerd.	De politie is geïnteresseerd in mogelijke werklastbesparingen als gevolg van het inzetten op mediation. Het technisch onderzoek, getuigenverhoor, verdachtenverhoor, opvragen en uitkijken camerabeelden, etc. komen allen in een onderzoeksdossier. Het proces van het maken van een onderzoeksdossier duurt soms weken/maanden. In die tijdspanne kan/zal ook mediation gestart en doorlopen worden. Er lopen dat dus twee trajecten parallel in de tijd: het maken van het onderzoeksdossier gericht op een inhoudelijke behandeling ter zitting, en de mediation die er juist op gericht is géén inhoudelijke behandeling op zitting te hebben. Daarvoor is ook relevant te weten op welk moment tijdens het hele proces van incident tot aan de eindbeslissing duidelijk werd dat het dossier niet gebruikt zou gaan worden.

6 Communicatie

Het uitgangspunt is dat de interne communicatie door de ketenpartners zelf wordt vormgegeven. Goede en tijdige communicatie richting medewerkers is van belang om hen mee te nemen in de verandering die de pilot met zich meebrengt. Iedere aan de pilot deelnemende organisatie is verantwoordelijk voor de interne communicatie. Deze mag naar eigen inzicht worden verzorgd, mits passend binnen de afgesproken landelijke kaders die worden afgesproken in het kader van het programma VIS.

De externe communicatie wordt gecoördineerd door JenV /programmteam VIS in afstemming met de ketenpartners en/of de landelijke werkgroep.

7 Financiën

7.1 Pilotkosten

Projectkosten Rechtspraak

- Voorlichting aan OM, ZM en advocatuur¹ van nader te noemen parket
- Communicatie
-
- Twee deelprojectleiders (tevens kwartiermakers) OM en ZM voor deze pilot plus bijbehorende ondersteuning
- GPS registratie
- Kosten gegevensverzameling ten behoeve van evaluatie

Politie: geen extra kosten

7.2 Extra kosten inzet mediationbureaus en mediation

De kosten per verwijzing naar een mediationbureau bedragen €315, de kosten van mediation zelf zijn €986 per zaak.

Pilot 12-23 jaar

Uitgaande van de bij een middelgroot arrondissementsparket opgevraagde jaarcijfers, is de totale omvang van gedagvaarde verdachten tussen 12-23 jaar maximaal 1106 zaken op jaarbasis. Niet alle zaken hebben een slachtoffer en voorts komen alleen die zaken in aanmerking voor mediation waarbij de verdachte zijn aandeel erkent. Aangenomen is dat in de helft van alle zaken sprake is van een slachtoffer en een verdachte die erkent (553 zaken). Vervolgens valt nog een deel af omdat er geen herstelbehoefte of herstelbereidheid is en/of omdat betrokkenen ongeschikt zijn (bv o.g.v. een stoornis). Dit leidt tot de aanname dat er per jaar in 330 zaken mediation wordt voorgesteld aan verdachte en slachtoffer en in de helft daarvan vervolgens door zowel verdachte als slachtoffer hiermee wordt ingestemd. Dan kunnen 165 zaken worden aangemeld bij het mediationbureau. Op basis van ervaringsgegevens wordt aangenomen dat in circa 100 zaken per jaar daadwerkelijk mediation zal plaatsvinden. De jaarlijkse kosten komen uit op circa €148.775, dus in totaal €297.550.

¹ Voorlichting bij advocaten over:

- wat betekent herstelbereidheid en verantwoordelijkheid nemen;
- wat vraagt het van een cliënt om aan een mediation deel te nemen;
- de rol van de advocaat mbt het in aanmerking brengen van een zaak voor mediation tijdens de mediation en na de mediation;
- wat betekent een schriftelijke ronde inzake standpunten NO ex art. 573 lid 2 voor de voorbereiding van de zaak?

Het kan daarbij gaan om advocaten van verdachten en slachtoffers. Aandachtspunt daarbij is dat een advocaat die bij een mediation wordt betrokken – bijvoorbeeld voor de afhandeling van de schade – hier geen (extra) vergoeding voor krijgt maar wel kan bijdragen aan een betere afloop van de zaak

	verkeer				
	aantal	prijs		per jaar	totaal
aanmelding	32	€ 315	€	10.080	
mediation	20	€ 968	€	19.360	
totaal			€	29.440	€ 58.880

Pilot Verkeer : MiS in art. 6 en art. 5 WVV-zaken met ernstig letsel

Van het parket van het OM ZWB hebben we een overzicht ontvangen van het aantal art. 5/6 WVV zaken voor 2019 en 2020.

Afdoeningsbeslissing OM art. 5 en 6 WVV zaken in ZWB, 2019 – november 2020

	Onvoorw. Sepot	OM-afdoening	Dagvaarding	Totaal
Art. 5	101	53	60	226
Art. 6	29	1	99	133
				359

NB: De aantallen tellen niet precies op. Voor **art. 5-zaken** geldt dat naast de in de tabel opgenomen afdoeningswijzen het OM in 1 zaak een voorwaardelijk sepot heeft opgelegd, dat 3 zaken zijn opgeroepen voor behandeling ter terechtzitting na verzet, en dat van 8 zaken de beslissing niet bekend is/ nog niet genomen is. Voor **art. 6-zaken** geldt dat voor 4 zaken de de beslissing niet bekend is/ nog niet genomen is.

Voor de pilot komen potentieel in aanmerking de zaken die gedagvaard zijn. De aanname is dat voor artikel 5 WVV-zaken de gedagvaarde zaken, zaken betreffen waarbij er sprake is van ernstig letsel. In totaal gaat het over 2 jaren ongeveer om 160 zaken waarin gedagvaard wordt, dus het gaat om een potentieel van 80 zaken op jaarbasis.

Op dit moment komt mediation in verkeerszaken bijna niet voor².

We gaan ervan uit dat met een grote investering gericht op het bevorderen van mediation in de vervolgingsfase we in ongeveer een kwart van de zaken mediation kunnen realiseren, m.a.w. 20 zaken op jaarbasis. Als we ook hier ervan uitgaan dat route A2 in 80% van de zaken bewandeld zal worden, gaat het om 32 zaken.

	jeugd				
per jaar	aantal	prijs		kosten per jaar	totaal
aanmelding	165	€ 315	€	51.975	
mediation	100	€ 968	€	96.800	
totaal			€	148.775	€ 297.550

² NB: van 1 januari 2019 – november 2020 werden er landelijk volgens de cijfers uit MARS 56 verkeerszaken aangemeld voor mediation (de gestarte zaken kennen een slagingspercentage van 81%)

Voor de twee deelpilots komen de geraamde kosten van de mediation uit op € 356.430.

Momenteel wordt nog bezien of de financiering van de mediationbureaus voldoende is om deze kosten te dekken.